

distributienoodkaart¹) en ten tweede bleek het onmogelijk, rantsoenen vast te stellen die voor het gehele bezette gebied golden. Dat gebied werd in tweeën gesplitst: de drie westelijke provincies en de overige, tenminste: dat was de belangrijkste scheiding die werd aangebracht. Zij vloei- de voort uit het feit dat het voedsel embargo slechts de drie westelijke provincies trof en die provincies bovendien toch al 'tekort-gebieden' waren – de overige provincies waren 'overschot-gebieden'. Binnen die hoofdingeling bestonden onder-indelingen, ja eigenlijk viel de gehele landelijke opzet van het distributiestelsel in zoverre in duigen dat van oktober '44 af de rantsoenen per provincie of per deel van een provincie, soms zelfs per gemeente, werden vastgesteld. Die vaststelling geschiedde ook niet langer voor vier weken, maar in beginsel voor twee, ook wel voor één – in die laatste gevallen was het voor de plaatselijke voedsel- autoriteiten onmogelijk geweest om langer dan een week vooruit te zien. Aflevering vond plaats op bonnen van de al genoemde distributienood- kaart; toen de bonnen van die eerste kaart alle gebruikt waren, werd begin november een tweede noodkaart uitgereikt, van de derde (en laatste) vond de uitreiking in januari plaats – de problemen waarvoor de illega- liteit zich speciaal door die derde noodkaart zag gesteld, zullen wij in hoofdstuk 6 behandelen.

Maar nu de rantsoenen.

Wij kunnen wat de provincies Gelderland, Overijssel, Drente, Gro- ningen en Friesland betreft, kort zijn. Er is daar geen echte honger geleden en wij achten het dan ook niet nodig, de rantsoenering in bijzonderheden te schetsen. Er was voldoende graan (en dus voldoende meel) en er waren voldoende aardappelen. Het weekrantsoen aardappelen is, behalve plaat- selijk in de vorstperiode, niet beneden de 3 kilo gekomen en bovendien kon men in grote delen van de drie noordelijke provincies geruime tijd lang zonder moeite aardappelen buiten de distributie om kopen, zulks

¹ Begin '45 profiteerden van deze regeling in het westen des lands ca. vijfduizend Rijksduitsers en ca. dertigduizend familieleden van Oostfront-vrijwilligers. Te hunnen behoefte waren aparte centrale keukens opgericht, de z.g. *Deutsche Volksküchen*, waar kwalitatief beter voedsel werd toebeleid dan in de 'Nederlandse' centrale keukens. In februari '45 kregen die Rijksduitsers en familieleden van Oostfront-vrijwilligers bovendien een half pond boter en een ons kaas extra.

Ook de gezinnen van personen die zich in het kader van de *Liese-Aktion* van 4 tot 8 januari '45 bij de *Fachberater* der GAB's hadden aangemeld, hadden recht op een extra noodkaart; wij weten slechts dat in Amsterdam aan die gezinnen een kleine 3 000 noodkaarten zijn uitgereikt – cijfers voor andere steden ontbreken.